

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องการเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคติ ของผู้นำชุมชนในการเผยแพร่โครงการศูนย์วิจัยนิวเคลียร์องค์กรฯ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ประกอบการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องการประชาสัมพันธ์
2. แนวคิดเรื่องผู้นำชุมชน
3. แนวคิดเรื่องการเปิดรับสาร
4. ทฤษฎีเกี่ยวกับทักษะคติ
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะคติ และพฤติกรรม
6. ทฤษฎีการไหลสองทางของการสื่อสารและผู้นำความคิด
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเรื่องการประชาสัมพันธ์

คำว่าประชาสัมพันธ์นั้นมีความหมายกว้างขวางมาก นักวิชาการหลายท่านต่างก็ให้นิยามของการประชาสัมพันธ์ในแง่มุมต่าง ๆ ไว้มากมาย

สุพิน ปัญญาภัก (2526 : 27-28) อธิบายว่าการประชาสัมพันธ์คือ ความพยายามที่มีแผนที่จะมีอิทธิพลต่อความคิดและทัศนคติของประชาชน เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างประชาชนกับหน่วยงาน มีหลักสำคัญอยู่ 4 ประการคือ

1. การประชาสัมพันธ์นั้นต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและหยุดไม่ได้ ต้องพยายามโดยไม่มีที่สิ้นสุดเฉพาะตัวแปรที่สำคัญคือ ความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งเรียกว่าประชามติ (Public Opinion) เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงจำเป็นต้องรักษาความคิดเห็นที่สนับสนุนหน่วยงานให้คงที่ตลอดไป
2. การประชาสัมพันธ์นั้นต้องกระทำอย่างมีแผน มีระบบ เป็นขั้นตอน มีการศึกษารวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มประชาชนของหน่วยงานให้มากที่สุด การทำงานต้องมีเอกภาพสอดคล้องกันทุกขั้นตอน

3. การประชาสัมพันธ์นั้นต้องโน้มน้าวทัศนคติหรือความคิดเห็นของประชาชนให้สนับสนุนกิจการของหน่วยงาน
4. การประชาสัมพันธ์ต้องสร้างความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานกับประชาชนให้เกิดความเข้าใจกันและไม่ขัดแย้งกัน กล่าวคือต้องเข้าใจความต้องการของชุมชนว่าต้องการอะไร มีทัศนคติอย่างไรบ้างที่ควรจะไปปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานให้สอดคล้องกัน บางครั้งก็ต้องยอมรับความคิดเห็นของประชาชนด้วย

วิรัช ลภีรัตนกุล (ฉบับสำเนา) นิยามคำว่าประชาสัมพันธ์ (Public Relations) ว่า คือ การติดต่อสื่อสาร (Communication) หรือการมีความหมายทางด้านความคิดเห็นและข่าวสารจากหน่วยงานหรือองค์กรสถาบันไปสู่กลุ่มประชาชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรับฟังความคิดเห็นหรือประชามติ (Public Opinion) ที่ประชาชนมีต่อหน่วยงานหรือองค์กร สถาบันด้วยความพยายามอย่างจริงจัง โดยมุ่งหวังจะสร้างผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่ายคือ องค์กรสถาบันและกลุ่มประชาชน อีกทั้งยังเป็นการช่วยให้สถาบันสามารถปรับตัวเองให้สอดคล้องกลมกลืน (harmonious Adjustment) กับสังคมได้ ฉะนั้นวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ก็คือการสร้างสรรคความเข้าใจอันดีกับประชาชน ตลอดจนการเสริมสร้างภาพพจน์ที่ดี (Favorable image) ให้แก่หน่วยงานเพื่อให้ประชาชนมีความรู้สึกนึกคิดที่ดีต่อหน่วยงานและให้ความร่วมมือสนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยงานหรือองค์กรสถาบัน

บุญเลิศ ศุภคิลก (2523 : 218-219) ได้ให้คำนิยามตลอดจนอธิบายถึงขอบเขตและหน้าที่ของการประชาสัมพันธ์ว่า การประชาสัมพันธ์หมายถึง การดำเนินงานอย่างมีแผนโดยอาศัยการสื่อสารสองวิธี เพื่อโน้มน้าวมติมหาชนให้เข้าใจและยอมรับนโยบายและการปฏิบัติงานของสถาบันที่เกี่ยวข้อง

ชัยศิริ สมุทวณิช (2528 : 42-45) ได้อธิบายว่าสิ่งสำคัญที่สุดในการประชาสัมพันธ์คือ เป้าหมายของการประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์มักถูกทำโดยปราศจากเป้าหมาย มีนโยบายของประเทศไม่น้อยที่วางไว้ที่ผู้บริหารมากกว่าประชาชน สาเหตุเป็นเพราะขาดความเข้าใจต่อกระบวนการที่ถูกค้อง นโยบายการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลที่ถูกค้องนั้น ไม่ได้เริ่มมาจากความต้องการของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนได้เข้าใจรัฐบาล แต่จะต้องมาจากการที่รัฐบาลเข้าใจประชาชนให้ถ่องแท้ว่าเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ของชาติ เป็นปัญหาของชาติ ได้มากน้อยแค่ไหนเป็นลำดับแรกเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เป็นปัญหาของประชาชนหรือเป็นประโยชน์ของประชาชนนั้น เขาขอมั่งเห็นด้วยตนเองอยู่แล้ว ปัญหาของการประชาสัมพันธ์จึงอยู่ในประเด็นที่ว่า ทำอย่างไรผลประโยชน์ในระดับของประชาชนจึงจะได้รับการถ่ายทอดขึ้นไปอย่างถูกต้องในระดับบริหารได้ เมื่อการถ่ายทอดถูกต้องแล้ว การประมวลปัญหาและการนำเสนอนโยบายเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้เห็นความสำคัญของการรณรงค์

โครงการต่าง ๆ ที่เป็นการประชาสัมพันธ์ก็จะถูกกำหนดขึ้นตามขั้นตอนที่ถูกต้องเป็นผลสำเร็จของการวางแผน

แนวคิดเรื่องผู้นำชุมชน

ความหมายของผู้นำชุมชน

มอร์เฟต (Morphet อ้างใน อารมณ์ ภาพแก้ว, 2526 : 17) ให้ความหมายไว้ว่าผู้นำชุมชนคือ บุคคลที่ใช้อิทธิพลของเขาที่มีต่อบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนนั้น เพื่อให้ได้รับความร่วมมือจากทุกคนในการดำเนินงานต่าง ๆ ของชุมชนให้ลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งคล้ายกับความหมายของ คุนซ์และ โอ คอนเนล (koontz and O'Donel อ้างใน อารมณ์ ภาพแก้ว, 2526) ที่ว่าผู้นำชุมชนเป็นผู้ใช้อิทธิพลในอันที่จะทำให้จุดประสงค์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

สุเทพ สุรินทร์เสถียร (2521 : 99 - 100) เห็นว่า ผู้นำชุมชนคือ ผู้ที่มีความคิดหรือการกระทำตลอดจนชีวิตความเป็นอยู่ที่มีอิทธิพลหรือสามารถโน้มน้าวให้คนอื่นปฏิบัติตามได้หรือเป็นผู้นำในการสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนจนได้รับการเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งสมาชิกส่วนใหญ่ให้ทำหน้าที่ผู้นำอย่างเป็นทางการ เป็นตัวแทนของชุมชนในกิจการต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายเป็นกรณี ๆ ไป

ประยูทธ สุวรรณโกตา (2522 : 33) กล่าวว่า ผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนได้มีการตกลงกัน และพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ง่าย ๆ โดยสรุปว่าผู้นำท้องถิ่นก็คือผู้มีอำนาจหรืออิทธิพลสามารถชักจูงคนในชุมชนได้

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 6 - 8) กล่าวถึง หลักการใช้ประโยชน์จากผู้นำท้องถิ่นว่า การเริ่มต้นปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน ปัจจัยสำคัญที่มีส่วนช่วยให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ต้องการและได้รับการสนับสนุนในกิจกรรมจากประชาชนนั้น ก็คือผู้นำในท้องถิ่น เพราะว่าสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ ผากภาระและอำนาจตัดสินใจในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนของตนไว้กับผู้นำ เมื่อผู้นำเห็นความสำคัญในการที่จะให้ชุมชนของตนได้รับการพัฒนาและสนับสนุนเพื่อให้มีการพัฒนาเกิดขึ้นในชุมชน ข้อมที่จะดึงให้ประชาชนให้ความสนับสนุนโครงการนั้น ๆ ยิ่งไปกว่านั้น ผู้นำยังเป็นผู้ช่วยเผยแพร่จิตใจ

ประชาชนเข้าร่วมงานด้วยอย่างมีประสิทธิภาพ และในบางกรณียังช่วยเป็นวิทยากรให้ความกระจ่างในปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่งด้วย

บทบาทและหน้าที่ผู้นำชุมชน

วิรัตน์ สมคน (2527 : 81-83) ได้กล่าวถึงบทบาทผู้นำท้องถิ่นดังนี้

1. ให้ความรู้แก่เพื่อนบ้าน หรือการรับความรู้จากเจ้าหน้าที่แล้วเป็นผู้ถ่ายทอดต่อให้แก่ชาวบ้าน ช่วยให้เกิดการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ และพัฒนาทางด้านสังคม ความเป็นอยู่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. สร้างสามัคคีธรรมในหมู่บ้าน การประสานประโยชน์ระหว่างชาวบ้านสร้างพลังกลุ่มขึ้นมาในการพัฒนา
3. ประสานงานพัฒนาเข้าด้วยกัน เชื่อมโยงความต้องการและความสนใจร่วมกัน
4. วางแผนงานพัฒนาในหมู่บ้าน ในรูปคณะกรรมการที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้นำในท้องถิ่น หรือเป็นการวางแผนร่วมกับเจ้าหน้าที่ทางราชการที่มีหน้าที่ในการพัฒนา
5. สร้างฐานรองรับการพัฒนาที่คือ ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านนั่นเอง รวมทั้งการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ขึ้นมาทดแทนผู้นำรุ่นเก่า โดยเน้นที่เยาวชนในหมู่บ้าน
6. การแก้ปัญหาของท้องถิ่น โดยระดมความคิดจากเพื่อนบ้าน
7. ทำหน้าที่บริการ โดยเป็นผู้กระจายข่าวสารให้ข้อมูลแก่ชาวบ้าน เป็นผู้ให้บริการชุมชนสร้างสื่อต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่

Keawsasit (1985) พบว่าบทบาทหน้าที่ของกรรมการชุมชนในฐานะองค์กรประชาชนสรุปได้ 5 ประการคือ " การกระจายข่าวสารในชุมชน, การนำเสนอปัญหา และการแก้ไขปัญหาของชุมชน, ชักจูงให้ประชาชนมีส่วนร่วม, สอบถามความคิดเห็นของประชาชนและประสานงานกับหน่วยงานภายนอก

สุเทพ เชาวลิต (2527) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชุมชนไว้ว่า " ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทมากในการส่งเสริมและสนับสนุนแผนการพัฒนา การประเมินผลความสำเร็จของโครงการต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะว่า ผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้นำที่แท้จริงในการพัฒนาหมู่บ้านไม่ว่าในด้านการวางแผนหรือบริหารงานพัฒนาการจัดสรรเงินตามโครงการ ตลอดจนการดำเนินงานตามหลักการช่วยเหลือตนเอง และความเปลี่ยนแปลงก้าวหน้าของผู้นำท้องถิ่นจะขยายไปในกลุ่มชาวบ้านของคน

อย่างกว้างขวาง ก่อให้ชาวบ้านมีความต้องการปรับปรุงชีวิต ความเป็นอยู่ของตนเองตามวิธีการใหม่ ทั้งมีความรับผิดชอบต่อความต้องการของชุมชนของเขาด้วยความเจริญ และความมั่นคงของประเทศในอนาคต ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาหมู่บ้าน"

ชูศักดิ์ ชูช่วย(2533) กล่าวสรุปถึงบทบาทของผู้นำชุมชนว่า "ผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลสำคัญกลุ่มหนึ่งที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน ทั้งนี้เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับประชาชน จึงสามารถเข้าใจสภาพชุมชนได้อย่างแท้จริง บทบาทและหน้าที่พัฒนาชุมชนนั้นก็เพื่อพัฒนาคุณภาพของประชาชนในหมู่บ้านในด้านการศึกษา เศรษฐกิจและอาชีพ การสาธารณสุข สังคมวัฒนธรรม และการเมืองการปกครองให้มีคุณภาพสูงขึ้นนั่นเอง"

ประเภทของผู้นำชุมชน

ผู้นำท้องถิ่นอาจจำแนกอย่างกว้างๆ ได้เป็น 2 ประเภท คือ ผู้นำแบบทางการและผู้นำแบบไม่เป็นทางการหรือผู้นำตามธรรมชาติ (จีระพรรณ กาญจนะจิตรา 2520; บุญศรี คำแก้วเสรี และมนตรี ขอรต์น 2525; พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ 2517 อ้างใน สมคิด เมตไตรพันธ์ 2530 : 138 - 139)

1. ผู้นำแบบเป็นทางการ ได้แก่ผู้มีอำนาจ (Authority) โดยได้รับการคัดเลือกและแต่งตั้งจากทางราชการโดยหน่วยราชการต่าง ๆ เป็นผู้เข้าไปดำเนินการคัดเลือกและแต่งตั้ง อย่างเช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการสภาตำบล ตลอดจนข้าราชการประเภทต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนากรที่ประจำหมู่บ้าน ผู้นำประเภทนี้ มีตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของทางราชการค้ำจุนอยู่ และชาวบ้านก็ตระหนักดีในฐานะของการเป็นผู้นำเพราะมีการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศเป็นทางการให้ทราบ ผู้นำแบบเป็นทางการ จะมีความรับผิดชอบที่จำกัดแน่นอนและในทางปฏิบัติผู้นำแบบนี้จะหมดสภาพความเป็นผู้นำเมื่อหมดอำนาจหน้าที่ลง เว้นแต่คุณงามความดีที่มีอยู่ระหว่างปฏิบัติหน้าที่จะทำให้ประชาชนชาวบ้านยังคงรับรองในความเป็นผู้นำของเขาอยู่ต่อไป

2. ผู้นำแบบไม่เป็นทางการหรือผู้นำตามธรรมชาติ ได้แก่ ผู้มีอิทธิพลมีความรู้ทันสมัย และทันต่อเหตุการณ์ มีความสามารถ ของหมู่บ้าน เช่น ผู้นำกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มเยาวชน ผู้นำกลุ่มนันทนาการ และผู้นำทางด้านศาสนา เป็นต้น ผู้นำแบบนี้ไม่ได้รับมอบตำแหน่งอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจากทางราชการ ประชาชนชาวบ้านเองก็ไม่ตระหนักในความเป็นผู้นำของเขา แต่ยอมรับนับถือว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความ

สำเร็จในการทำงานของหมู่บ้าน เมื่อประชาชนมีความเดือดร้อนหรือมีปัญหาจะอาศัยบุคคลเหล่านี้เป็นที่พึ่งได้ ผู้นำประเภทนี้มีประโยชน์ต่องานพัฒนาชุมชนมาก เพราะโดยแก่นแท้เป็นผู้ที่เต็มใจให้ความร่วมมือ เพื่อส่วนรวมอยู่แล้ว แม้จะไม่มีอำนาจหน้าที่รับรองเป็นทางการก็ตาม อีกทั้งยังเป็นที่เคารพยกย่องให้ความเชื่อถือของประชาชนชาวบ้านอยู่แล้วอีกด้วย สภาพความเป็นผู้นำของผู้นำประเภทนี้ไม่มีระยะเวลาสิ้นสุดแน่นอนเหมือนผู้นำแบบเป็นทางการเพราะไม่มีการสิ้นสุดลงของอำนาจหน้าที่ ยกเว้นแต่ประชาชนชาวบ้านจะเลิกให้การยอมรับนับถือไปเอง สำหรับผู้นำแบบไม่เป็นทางการ หรือผู้นำตามธรรมชาตินี้มีข้อสังเกตประการหนึ่ง คือ บางครั้งจะพบผู้นำแบบนี้มีทั้งอำนาจหน้าที่และอิทธิพลอยู่เบื้องหลังการทำงานของหมู่บ้านแต่ไม่ได้รับการตระหนักในความเป็นผู้นำ และบางทีตัวเขาเองก็ไม่รู้ว่า ตัวเองมีอิทธิพลต่อประชาชน ทั้งนี้เพราะประชาชนมีความคุ้นเคยกับผู้นำแบบเป็นทางการ จนเกิดทัศนคติว่าผู้นำหมู่บ้านคือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากทางราชการเท่านั้น จึงเท่ากับเป็นการมองข้ามทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญไป

แนวความคิดเรื่องการเปิดรับสาร

องค์ประกอบที่สำคัญของการสื่อสารที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งคือ ผลของการสื่อสารซึ่งเกิดหลังจากการสื่อสารทุกครั้ง มักจะเกิดผลในเรื่องต่าง ๆ เป็นการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทัศนคติ และพฤติกรรมของผู้รับสาร ผลของการสื่อสารจะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับตัวผู้รับสารเป็นสำคัญ ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อองค์ประกอบในเรื่องตัวผู้รับสารที่สำคัญประการหนึ่ง คือ กระบวนการเลือกสรร (Selective Process) ของมนุษย์ การศึกษาการเปิดรับสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย การเปิดรับสาร 2 ลักษณะคือ

1. การเปิดรับสารจากสื่อมวลชน โดยที่ผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่า การบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการของเขาได้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัยและพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยที่การเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง เพราะบุคคลแต่ละคนย่อมมีวัตถุประสงค์และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์จากสื่อมวลชนที่แตกต่างกันไป แคลปเปอร์ (Klapper : 1960) ได้แบ่งขั้นตอนการเปิดรับสารไว้ดังนี้

1.1 การเลือกรับหรือเลือกสนใจ (Selective Exposure or Selective Attention) กล่าวคือผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักจะเลือกตามความคิดเห็น ตามความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ ความสนใจ หรือทัศนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุล หรือมีความไม่สบายใจที่เรียกว่า Cognitive Dissonance ฉะนั้น การลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวสารที่สอดคล้องกับความคิดของตน

1.2 การเลือกรับรู้และตีความหมาย (Selective Perception and Interpretation) หลังจากการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้และตีความข่าวสารที่ได้รับแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทัศนคติ ความต้องการ ความหวัง แรงจูงใจ สภาวะทางร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ ในขณะนั้น ฉะนั้นในบางครั้งผู้รับสารอาจจะบิดเบือนข่าวสาร เพื่อให้สอดคล้องกับทัศนคติ และความเชื่อของตนเองด้วย

1.3 การเลือกจดจำ (Selective Retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะส่วนที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทัศนคติของตนเอง และจะลืมใส่ใจในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือเรื่องที่ขัดแย้ง เรื่องที่ขัดกับความคิดเห็นของตนเองได้ง่าย ดังนั้น การเลือกจดจำเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับจึงเท่ากับเป็นการช่วยเสริมให้ทัศนคติ หรือความเชื่อของผู้รับสารมั่นคงยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

แซรมม์ (Scharamm) อธิบายว่า ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารจะมีแนวโน้มที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แอคทิน (Atkin :1973) กล่าวว่า บุคคลจะเลือกรับข่าวสารใดจากสื่อมวลชนนั้นขึ้นอยู่กับ การคาดคะเนเปรียบเทียบระหว่างผลรางวัลตอบแทน (Reward Value) กับการลงทุนลงแรง (Expenditures) และพันธะผูกพัน (Liabilities) ที่จะตามมา ถ้าผลตอบแทนหรือประโยชน์ที่จะได้รับ สูงกว่าการลงทุน หรือการต้องใช้ความพยายามที่จะรับรู้หรือทำความเข้าใจแล้ว บุคคลย่อมแสวงหาข่าวสารนั้น (Information Seeking) แต่ถ้าผลประโยชน์น้อยกว่า บุคคลก็อาจจะเฉยเมยต่อข่าวสารนั้น (Information Ignoring) หรือในกรณีที่บุคคลเห็นว่าข่าวสารนั้นจะก่อให้เกิดภาระผูกพันก็จะหลีกเลี่ยงข่าวสารนั้น (Information Avoidance) และในบางครั้งก็ต้องยอมรับข่าวสารทั้ง ๆ ที่ไม่เต็มใจ (Information Yelding) เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงในการลงทุนลงแรงในการรับข่าวสารนั้น ๆ

สำหรับเหตุผลที่มนุษย์เลือกสนใจรับข่าวสารอย่างไรนั้น นักวิชาการหลายท่าน เช่น Friedson และ Flowerman มีความเห็นตรงกันว่า แรงจูงใจที่ต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของสมาชิกภายในสังคม จะเป็นสิ่งที่ช่วยกำหนดความสนใจในการเลือกเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคลจะแตกต่างกันไป เนื่องจากแต่ละบุคคลมีการเรียนรู้ภายใต้สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันในการหล่อหลอมความคิด ความรู้สึก ความเชื่อมั่น และความต้องการที่จะมีส่วนร่วมสร้างแรงจูงใจ ขณะเดียวกันสภาพทางสังคมก็เป็นตัวเร่งให้บุคคลเปิดรับข่าวสารจากสื่อ

นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นตัวกำหนดให้เกิดความแตกต่างกันในการเลือกรับรับข่าวสารของมนุษย์ ซึ่งการศึกษาของ เดอเฟลอร์ (Defluer : 1986) ได้เสนอทฤษฎีที่เกี่ยวกับตัวแปรแทรก (Intervening Variables) ที่มีอิทธิพล ในกระบวนการสื่อสารมวลชนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร โดยเน้นให้เห็นว่าข่าวสารมิได้ไหลผ่านจากสื่อมวลชนถึงผู้รับและเกิดผลโดยตรงทันที แต่มีปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคน เช่น จิตวิทยาและสังคม ตลอดจนอิทธิพลของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลนั้นสังกัดอยู่ ซึ่งจะมามีอิทธิพลต่อการเปิดรับข่าวสารนั้น ๆ ทำให้เกิดผลไม่เหมือนกันหรือไม่เป็นไปตามเจตคติของผู้ส่งสาร

2. การเปิดรับข่าวสารจากสื่อบุคคล สื่อบุคคลหมายถึง ตัวบุคคลที่นำพาข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่งโดยอาศัยการติดต่อระหว่างบุคคล (Interpersonal Communication) ที่จะมีปฏิกริยาโต้ตอบระหว่างกัน Rogers และ Shoemaker กล่าวว่า ในกรณีที่ต้องการให้บุคคลใด ๆ เกิดการยอมรับในสารที่เสนอออกไป หรือจะทำการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพที่สุดเพื่อให้มีการยอมรับสารนั้นควรที่จะใช้การสื่อสารระหว่างบุคคล โดยใช้สื่อบุคคลเป็นผู้เผยแพร่ข่าวสาร สื่อบุคคลนี้จะมีประโยชน์มากในกรณีที่ผู้ส่งสารหวังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับทัศนคติและพฤติกรรมในการรับสาร นอกจากนี้ ยังเป็นวิธีช่วยให้ผู้รับสารมีความเข้าใจ กระจ่างชัดและตัดสินใจรับสารได้อย่างมั่นใจมากขึ้น

เสถียร เขยประทับการสื่อสารระหว่างบุคคลแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 การติดต่อโดยตรง (Direct ConTact) เป็นการเผยแพร่ข่าวสารเพื่อสร้างความเข้าใจหรือชักจูงใจโน้มน้าวใจกับประชาชนโดยตรง แต่มีข้อจำกัดคือต้องใช้สื่อบุคคลเป็นจำนวนมาก สิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และแรงงานในการเผยแพร่ข่าวสาร
- 2.2 การติดต่อโดยกลุ่ม (Group Contact of Community Public) กลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม โดยที่กลุ่มต่าง ๆ จะช่วยให้การสื่อสารของ

บุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เช่น การประชุมสัมมนา ก็คือ การจัดกลุ่มคนที่มีความสนใจร่วมกัน ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปให้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีปฏิริยาโต้ตอบกัน ซึ่งจะมีส่วนช่วยในการตัดสินใจยอมรับหรือปฏิเสธข่าวสารได้ ดังที่ Blumer (1969) กล่าวว่า “สังคมมนุษย์ประกอบด้วยกลุ่มที่ต่างชนิดกัน ส่วนใหญ่ชีวิตที่ร่วมกันอยู่ทั้งหมดจะประกอบกันเป็นแบบแผนปฏิบัติและมีพฤติกรรมร่วมกันของกลุ่ม เมื่อกลุ่มมีความสนใจมุ่งไปในทิศทางใด บุคคลส่วนใหญ่ในกลุ่มก็จะมีความสนใจในทางนั้นด้วย”

ทฤษฎีเกี่ยวกับทัศนคติ

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีการศึกษาถึงทัศนคติของประชาชนที่มีต่อศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อรรถกรักษ์ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาทฤษฎีว่าด้วยทัศนคติประกอบด้วย คำว่าทัศนคติหรือ Attitude นั้นมีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ให้ความหมายต่าง ๆ กันออกไป ดังนี้

อัลพอร์ท (Allport, 1935) กล่าวว่าทัศนคติ หมายถึง สภาวะของความพร้อมทางด้านจิต ซึ่งเกิดขึ้นจากประสบการณ์ สภาวะความพร้อมนี้จะเป็แรงที่กำหนดทิศทางของปฏิริยาของบุคคลที่จะมีต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

นิวคอมบ์ (Newcomb, 1954) ได้อธิบายว่า ทัศนคติเป็นความโน้มเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่ได้รับ อาจเป็นความพึงพอใจ หรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย หรือรู้สึกเฉย ๆ ไม่ชอบไม่เกลียด

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good, 1973) กล่าวว่า ทัศนคติคือความพร้อมที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง ที่จะเป็นการสนับสนุนหรือต่อต้านสถานการณ์บางอย่างบุคคลหรือสิ่งใด ๆ

ฟิชบายน์ (Fishbein, 1967) ให้คำจำกัดความของทัศนคติไว้ว่า ทัศนคติคือความโน้มเอียง ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ที่จะแสดงตอบสนองต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในทางสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน ทัศนคติเกิดขึ้นก่อนพฤติกรรม และทัศนคติเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของบุคคล

โรคีช (Rokeach, 1970) ได้ให้ความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติเป็นการผสมผสานหรือจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคล ในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ

เคนด์เคลอร์ (Kendler, 1974) ให้คำจำกัดความว่า ทัศนคติคือความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมตอบสนองต่อสิ่งเร้าในสังครอบตัวหรือแนวโน้มที่จะแสดงพฤติกรรมในทางสนับสนุน หรือต่อต้านแนวความคิด สถาบัน บุคคลหรือสถานการณ์บางอย่าง

โสภา ชูพิกุลชัย (2522) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นการรวมความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ ความคิดเห็นและความจริง ซึ่งได้แก่ความรู้ต่าง ๆ รวมทั้งความรู้สึก ซึ่งเป็นการประเมินค่าทั้งทางบวกและทางลบ ซึ่งทั้งหมดจะเกี่ยวพันกัน ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมขึ้น

สุชา จันท์ธอม (2524) ให้คำนิยามว่า ทัศนคติหมายถึง ความรู้สึกหรือท่าทีของบุคคลที่มีต่อบุคคล วัตถุสิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้สึกหรือท่าทีนี้จะนำไปในทำนองที่พึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ได้

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) สรุปความหมายของทัศนคติว่า ทัศนคติเป็นความคิดเห็นซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ เป็นส่วนที่พร้อมที่จะมีปฏิกิริยาเฉพาะอย่างต่อสถานการณ์ภายนอก

เสรี วงษ์มณฑา (2529 : 685) กล่าวว่าทัศนคติคือความพร้อมที่จะประพฤติปฏิบัติประกอบไปด้วยความรู้ ความรู้สึก และแนวโน้มของพฤติกรรม

จาระไน แกลโกศล (2529 : 588) “เป็นความโน้มเอียงในการประเมินสัญลักษณ์ วัตถุหรือแง่มุมใดแง่มุมหนึ่งของโลกในลักษณะที่เราชอบหรือไม่ชอบ ทัศนคติเป็นสิ่งที่ครอบคลุมถึงความรู้และความรู้สึก องค์ประกอบของทัศนคติในแง่ที่เกี่ยวกับความรู้สึกกินความไปถึงความรู้สึกต่าง ๆ อารมณ์ ทัศนคติในส่วนที่เกี่ยวกับความรู้ หมายถึง ส่วนที่ได้รับอิทธิพลจากเหตุผลและความรู้ตามที่เป็นจริงและกินความกว้างขวางไปจนถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับลักษณะของการแสดงออก การมีปฏิกิริยาตอบกลับ ตลอดจนการประพฤติปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับโลก”

เสถียร เขยประทับ (2528) กล่าวว่า ทัศนคติเป็นความคิดเห็นที่มีอารมณ์หรือความรู้สึกมาประกอบเป็นแนวโน้ม ซึ่งพร้อมจะแสดงอาการสนับสนุน พอใจ คัดค้าน หรือไม่พอใจ

โดยสรุป ทักษะคิดเป็นเรื่องของจิตใจ ความเชื่อ ท่าทีความรู้สึกร และความโน้มเอียงของบุคคลที่มีต่อตนเอง ต่อบุคคลอื่น และต่อสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ทักษะคิดมีผลให้มีการแสดงพฤติกรรมออกมา จะเห็นได้ว่าทักษะคิดประกอบด้วยความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกนั้นออกมาโดยทางพฤติกรรม

องค์ประกอบของทักษะคิด

นันทิรัตน์ อยู่พูล (2531 : 32) ได้กล่าวว่าทักษะคิดประกอบด้วย 3 องค์ประกอบคือ

1. องค์ประกอบทางด้านความรู้ ความนึกคิด (The Cognitive Component) เป็นส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไป ทั้งสิ่งที่ชอบและไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้หรือคิดว่าสิ่งใดดีก็มักจะมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งนั้น หากมีความรู้มาก่อนว่าสิ่งใดไม่ดีก็จะมีทัศนคติไม่ดีต่อสิ่งนั้น
2. องค์ประกอบทางด้านความรู้สึก (The Affective Component) เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และเกี่ยวเนื่องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตามบุคลิกภาพของคนนั้นเป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละคน
3. องค์ประกอบทางด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component) คือการแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจากองค์ประกอบทางด้านความรู้ ความนึกคิด และองค์ประกอบทางด้านความรู้สึก

จะเห็นได้ว่าถ้าบุคคลไม่มีความเข้าใจ หรือมีแนวความคิดซึ่งเรียกว่า Concept เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็จะไม่สามารถมีทัศนคติต่อสิ่งนั้นได้ การที่บุคคลมีทัศนคติต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องจากบุคคลมีความเข้าใจหรือมีแนวความคิดต่างกัน

ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิด หรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทักษะคิด และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ

การเกิดของทัศนคติ

ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดมาจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่งทัศนคติ (Source of Attitude) ต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมาย อย่างไรก็ตามแหล่งที่ทำให้คนเกิดทัศนคติที่สำคัญก็คือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เพราะเมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้นไปตามทิศทางที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน สำหรับกรณีของศูนย์วิจัยนิวเคลียร์องครักษ์นั้น ประชาชนจำนวนมากที่ไม่สามารถแยกความแตกต่างระหว่างศูนย์วิจัยกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ ทำให้เกิดความหวาดกลัวต่ออันตราย ซึ่งเคยเกิดขึ้นกับโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ในต่างประเทศมาก่อนหน้านี้แล้ว
2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from Others) การได้รับการติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่นจะทำให้เกิดทัศนคติจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้ ในที่นี้ประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครนายก จะได้รับการเผยแพร่ข่าวสารความรู้ผ่านจากกลุ่มผู้นำชุมชน มิใช่จากผู้ทำการสื่อสารโดยตรง ดังนั้นกลุ่มผู้นำชุมชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อทัศนคติ ความรู้สึกของประชาชน
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิดทัศนคติขึ้นได้
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทัศนคติของบุคคลหลายอย่างเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน

โดยสรุปแล้วพัฒนาการทางด้านทัศนคติของบุคคลเกิดจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลนั้นได้รับ การปรับตัวของบุคคลเพื่อให้เข้ากับสังคม การเลียนแบบในสังคม สิ่งเหล่านี้จะรวมตัวกันและสร้างสมกลายเป็นแบบแผนทัศนคติของแต่ละบุคคลขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่าพัฒนาการของทัศนคติเกิดจากการติดต่อสัมพันธ์กันของบุคคล (Association) การถ่ายทอดแบบอย่างของบุคคลอื่นมาเป็นของตน (Transfer) และการพบสิ่งที่ตนต้องการ (Need Satisfaction) การที่สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ย่อมมีผลทำให้ทัศนคติของบุคคลเปลี่ยนแปลงและหันเหตามสภาพการณ์ในสังคมได้บ้าง

ลักษณะของทัศนคติ

1. ทัศนคติเป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้หรือประสบการณ์ของแต่ละคน มิใช่เป็นสิ่งที่ติดตัวมาแต่โดยกำเนิด
2. ทัศนคติเป็นสภาพทางจิตใจที่มีอิทธิพลต่อการคิดและการกระทำของบุคคลเป็นอันมาก

3. ทักษะคิดเป็นสภาพทางจิตใจที่มีความถาวรพอสมควร ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละบุคคลต่างก็ได้รับประสบการณ์ และผ่านการเรียนรู้มามาก อย่างไรก็ตาม ทักษะคิดก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ อันเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ

การเปลี่ยนแปลงทัศนคติ (Attitude Change)

การอยู่ร่วมกันในสังคมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนทัศนคติกัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้บุคคลต้องเผชิญปัญหา เหตุการณ์ต่าง ๆ มากมาย บางคนเปลี่ยนและรับทัศนคติจากบุคคลอื่นได้ง่าย แต่บางคนเปลี่ยนทัศนคติยาก พยายามคงไว้ซึ่งทัศนคติเดิมของตน ทัศนคติของบุคคลเมื่อเกิดขึ้นแล้วนั้น แม้จะคงทนพอสมควรแต่ก็สามารถเปลี่ยนได้โดยตัวบุคคล สถานการณ์ ข่าวสาร การชวนเชื่อ และสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการยอมรับในสิ่งใหม่นั้น แต่จะต้องมีความสัมพันธ์กับค่านิยมเดิมของบุคคลนั้น นอกจากนี้ก็อาจจะเกิดการยอมรับโดยการบังคับก็ได้

ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลนั้นมีอยู่ 2 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงไปในทางเดียวกัน หมายถึงทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะเพิ่มมากขึ้นในทางบวกด้วย แต่ถ้าทัศนคติไปในทางลบก็จะเพิ่มมากขึ้นทางลบด้วย
2. การเปลี่ยนแปลงไปคนละทางหมายถึง การเปลี่ยนทัศนคติเดิมของบุคคลที่เป็นไปในทางบวกก็จะลดลงในทางลบ และถ้าเป็นไปในทางลบก็จะเป็นไปในทางตรงกันข้าม

ตามปกติการเปลี่ยนแปลงทัศนคติไปในทางเดียวกันจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า มันคงกว่าทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปคนละทาง ทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจโดยวิธีที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งข่าวสารนั้นอาจจะมาจากบุคคลอื่น มาจากอุปกรณ์สื่อสารมวลชนต่าง ๆ ข่าวสารต่าง ๆ ที่ได้รับนี้จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้ หรือการรับรู้ (Cognitive Component) เป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นเดียวกัน ส่วนประกอบของทัศนคติทางด้านความรู้เปลี่ยนแปลงก็มีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ (Affective Component) และส่วนประกอบทางด้านการปฏิบัติ (behavioral Component) เปลี่ยนแปลงด้วย นอกจากนี้ทัศนคติอาจจะเปลี่ยนแปลงโดยบุคคลนั้นได้รับประสบการณ์ตรง

ซิมบาร์โด และ มาสลาช (Zimbardo Ebberson & Maslach, 1977) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทัศนคติขึ้นอยู่กับความรู้ คือถ้ามีความรู้ ความเข้าใจดี ทัศนคติก็จะเปลี่ยนแปลง และเมื่อทัศนคติเปลี่ยนแปลงแล้ว ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งสามอย่างนี้มีความเชื่อมโยงต่อกัน ฉะนั้น ในกรณีที่ให้มีการยอมรับหรือปฏิเสธในสิ่งใดต้องพยายามเปลี่ยนทัศนคติเสียก่อนโดยการให้ความรู้

ทัศนคติของบุคคลสามารถถูกทำให้เปลี่ยนแปลงได้หลายวิธี อาจจะโดยวิธีที่บุคคลได้รับข่าวสารต่าง ๆ ซึ่งข่าวสารนี้ อาจจะมาจากบุคคลอื่น หรือมาจากอุปกรณ์สื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้หรือการรับรู้ (cognitive component) เป็นที่เชื่อกันว่า ถ้าส่วนประกอบส่วนใดส่วนหนึ่งเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบด้านอื่นจะมีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เช่น ถ้าส่วนประกอบของทัศนคติด้านความรู้เปลี่ยนแปลง ก็จะมีแนวโน้มทำให้ส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ (affective component) และส่วนประกอบทางการปฏิบัติ (behavioral component) เปลี่ยนแปลงด้วย

แมคกายร์ (McGuire, 1986) ได้อธิบายขั้นตอนของขบวนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ซึ่งประกอบด้วยขั้นต่าง ๆ 5 ขั้นคือ

1. การใส่ใจ (attention)
2. ความเข้าใจ (comprehension)
3. การยอมรับ (yielding)
4. การเก็บเอาไว้ (retention)
5. การกระทำ (action)

แมคกายร์ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ถ้าขบวนการสื่อความหมายหรือการติดต่อข่าวสาร ทำให้ผู้รับเกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติแล้ว จะเกิดขบวนการคือการใส่ใจ ความเข้าใจ การยอมรับ การเก็บเอาไว้ และการกระทำในตัวผู้รับ การที่ขั้นตอนเหล่านี้จะเกิดในตัวบุคคลหรือไม่นั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ เช่น ความสามารถทางสติปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจ การศึกษาและอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จึงอาจมีส่วนทำให้บางขั้นตอนไม่เกิดขึ้นได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับการความรู้ ทศนคติ และพฤติกรรม (KAP)

ทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมนี้ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับตัวแปร 3 ตัว คือความรู้ (Knowledge) ทศนคติ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) ของผู้รับสาร อันอาจมีผลกระทบต่อสังคมต่อไป จากการรับสารนั้น ๆ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาการเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา

จะเห็นได้ว่า สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการข่าวสารต่าง ๆ ไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่าขณะนี้ในสังคมมีปัญหาอะไรเมื่อประชาชนได้รับทราบข่าวสารนั้น ๆ ย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่เป็นที่ยอมรับกันว่าการสื่อสารมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมาย

ความรู้ (Knowledge)

บิคฮาร์ด เอช มาร์ค (Bickhard H.Mark, 1980) ได้ให้คำจำกัดความคำว่าความรู้ว่า คือความสามารถของผู้เรียนรู้ที่จะรู้เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ โดยแบ่งเป็นความรู้ต่อสถานการณ์ หรือความรู้ในระดับกว้าง

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้ อาจจะโดยการนึกได้หรือโดยการมองเห็น หรือได้ยินจำได้ ความรู้ขั้นนี้ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับ คำจำกัดความ ความหมาย ข้อเท็จจริง ทฤษฎี รูปแบบ กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาเหล่านี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมเบื้องต้นที่ผู้เรียนสามารถจดจำได้ หรือระลึกได้ โดยการมองเห็น ได้ยิน ความรู้ในที่นี้คือ ข้อเท็จจริง กฎเกณฑ์ คำจำกัดความ เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ความรู้หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง รูปแบบ วิธีการ กฎเกณฑ์ แนวปฏิบัติ สิ่งของ เหตุการณ์ หรือบุคคล ซึ่งได้จากการสังเกต ประสบการณ์ หรือจากสื่อต่าง ๆ ประกอบกัน

บุคคลส่วนมากจะได้รับผ่านประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (S-R) แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานระหว่างความจำ (ข้อมูล) กับสภาพจิตวิทยาด้วย เหตุนี้ความรู้จึงเป็นความจำที่เลือกสรรซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้ก็อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้ และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการคือ

1. การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยการอาศัยสื่อทั้งหลายเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน
2. การสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้น ส่วนประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น
3. การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารก็จะเลือกสารสนเทศนั้น
4. การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักจะกระจายความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ด้านต่าง ๆ ไปสู่ประชาชนจึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อดีที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของคนมากขึ้นไปเรื่อย ๆ
5. การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่น่าเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นแจ้งชัดขึ้น

คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good) ได้ให้ความหมายของความรู้ว่า เป็นข้อเท็จจริง (Facts) ความจริง (Truth) กฎเกณฑ์และข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับและรวบรวมสะสมไว้จากมวลประสบการณ์ต่าง ๆ

แพทริก เมียร์ดิธ (Patrick Meredith) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) จำเป็นต้องมียังค์ประกอบ 2 อย่างคือ ความเข้าใจ (Understanding) และการคงอยู่ (Retaining) เนื่องจากความรู้เป็นการที่เราสามารถจำได้ในบางสิ่งบางอย่างที่เราเข้าใจแล้ว

เบนจามิน เอส บลูม (Benjamin S. Bloom) กล่าวว่า ความรู้เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึงสิ่งเฉพาะเรื่องหรือเรื่องทั่ว ๆ ไป ระลึกได้ถึงวิธีการ กระบวนการหรือสถานการณ์ต่าง ๆ โดยเน้นความจำ มีองค์ประกอบทั้งสิ้น 6 ประการด้วยกันคือ

1. ความรู้ (Knowledge) ทำให้ทราบถึงความสามารถจำ และระลึกถึงเหตุการณ์หรือเหตุการณ์ที่ผ่านมา ได้แก่
 - ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหา
 - ความรู้เกี่ยวกับกลวิธีและการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
 - ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวคิดและโครงสร้าง
2. ความเข้าใจ (Comprehensive) ทำให้ทราบถึงความสามารถในการใช้สติปัญญาและทักษะเบื้องต้น ได้แก่
 - การแปลความ คือแปลจากบทหนึ่งสู่อีกบทหนึ่งโดยรักษาความหมายให้ถูกต้อง
 - การตีความหมาย คือขยายออกจากเนื้อหาเดิมด้วยการสร้างขั้นในรูปแบบใหม่
3. การนำไปใช้ (Application)
4. การวิเคราะห์ (Analysis)
5. การสังเคราะห์ (Synthesis)
6. การประเมินค่า (Evaluation)

การได้ทราบหลักการเรียนรู้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวางแผนการสื่อสารอย่างสัมฤทธิ์ผล กล่าวคือ

1. บุคคลจะมีความสามารถในการเรียนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องราวใด ๆ ก็ตาม จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงลักษณะของกลุ่มเป้าหมายด้วย
2. การเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับการตอบสนองทางอารมณ์
3. การแสดงให้เห็นว่าควรทำอย่างไร ดีกว่าการบอกเฉย ๆ เป็นวิธีที่ดีที่สุดในการให้การเรียนรู้ในเรื่องที่ซับซ้อน
4. ทักษะที่ผู้รับสารมีต่อผู้ส่งสารจะมีผลต่อทัศนคติที่มีต่อสารนั้นด้วย
5. ความจำเป็นมีความสัมพันธ์กับความใหม่ของข้อมูล ผู้รับสารมักจะจำได้และมีการตอบสนองต่อข้อมูลที่เพิ่งได้รับ และการให้ข้อมูลซ้ำ ๆ จะก่อให้เกิดการจดจำและเก็บสารนั้นไว้
6. การมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้
7. การนำเสนอด้วยวิธีที่แปลกใหม่จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียนรู้ได้มากกว่าการนำเสนอด้วยวิธีธรรมดา

ทัศนคติ (Attitude)

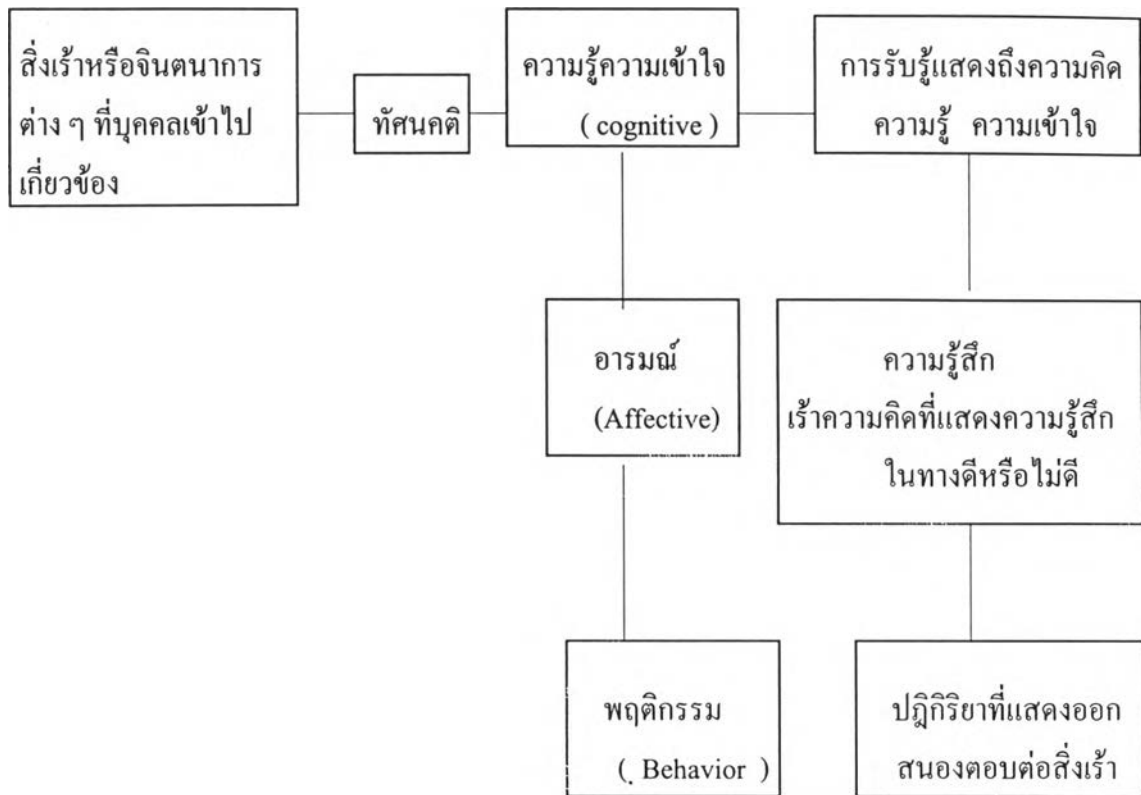
เป็นค่านิยมที่บุคคลนั้นคิดและรู้สึกอย่างไรกับคนรอบข้างวัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดยทัศนคตินั้นรากฐานมาจากความเชื่อที่อาจส่งผลถึงพฤติกรรมในอนาคตได้ ทัศนคติจึงเป็นเพียงความพร้อมที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็นมิติของการประเมินเพื่อแสดงว่าชอบหรือไม่ชอบต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็นการสื่อสารภายในบุคคล (Intrapersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจากการรับสารอันจะมีผลต่อพฤติกรรมต่อไป

นอกจากนี้ Thurstone Louts และ Chave E. มีความคิดเห็นต่อเรื่องทัศนคติว่า "A verbal expression of attitude An opinion is symbolizes on attitude. We shall use opinions as the means for measuring attitudes" สามารถถอดความได้ว่า การแสดงทัศนคติทางคำพูด ความคิดเห็นเป็นสัญลักษณ์ของทัศนคติ.....เราสามารถใช้ความคิดเห็นเป็นเครื่องมือวัดทัศนคติ

ดังนั้น ส่วนประกอบทางด้านความคิดหรือความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบขั้นพื้นฐานของทัศนคติ และส่วนประกอบนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกันทั้งในทางบวกและทางลบซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และการเรียนรู้ของความรู้สึกที่เกิดขึ้น ที่มีต่อวัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นสำคัญ

จากที่กล่าวมาทั้งหมดในเรื่องของส่วนประกอบของทัศนคติ สามารถแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ส่วนประกอบของทัศนคติ



ที่มา : Milton J. Rosenberg and Carl I. Hovland. Attitude Organization and Change. New Harven, Yale University Press, 1960. p.3 (อ้างถึงในปาริฉัตร มั่นคง, 2534 : 24-25)

นอกจากนี้ สุภาพงษ์ ระรวยทรง (2535 : 18) ได้ให้ความคิดเห็นว่าสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคตินั้น เริ่มต้นด้วยองค์ประกอบที่สำคัญอันหนึ่ง คือแหล่ง (Source) ของการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ อาจจะเป็นบุคคลคนเดียว กลุ่มบุคคล หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสิ่งทีก่อให้เกิดทัศนคติโดยตรง โดยทั่วไปแหล่งข่าวต่าง ๆ จะมีลักษณะที่แตกต่างกันในด้านต่าง ๆ เช่น ความสามารถ ความเป็นที่ดึงดูดความสนใจ ความคุ้นเคย ความเป็นมิตร จากการศึกษาพบว่าแหล่งข่าวที่มีความสามารถ มีความคุ้นเคย สามารถดึงดูดความสนใจและมีอำนาจ จะมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติมากกว่าแหล่งข่าวที่ไม่มีคุณสมบัติเหล่านี้ นอกจากนี้องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น เนื้อหาของข่าวสาร (ควรพิจารณาถึงภาษา ความยากง่าย คำที่ใช้ ฯลฯ) และตัวผู้รับ (เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย ทัศนคติ ความรู้ระบบสังคม เป็นต้น) ก็เป็นองค์ประกอบในการก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

พฤติกรรม (Behavioral)

เป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติแตกต่างกัน ความแตกต่างกันของความรู้และทัศนคติเกิดขึ้นเพราะความแตกต่างในการเปิดรับสื่อและความแตกต่างในการสื่อสารที่ตนได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์สั่งสมที่แตกต่างกัน อันมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลโดยทั่วไป การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวพฤติกรรมนั้นสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ปัจเจกคนข้างเคียง (กลุ่ม) ไปจนถึงระดับสังคม (สถานการณ์) การโน้มน้าวพฤติกรรมในทุกระดับของการสื่อสารสังคม อาจผ่านสื่อโดยอาศัยวิธีการดังนี้

1. การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตามไม่ว่าด้วยภาพหรือเสียง เช่น บรรยากาศในการประกาศปฏิวัติรัฐประหาร
2. การเห็นอกเห็นใจ (Empatiny) ด้วยการแสดงความอ่อนโยน เสียสละและความกรุณาปราณียอมแพ้เพื่อความเป็นพระ ก็อาจโน้มน้าวใจผู้คนให้ยอมรับได้ เช่น คนไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้ก็เพราะผู้สมัครคนนั้นถูกโจมตีจากผู้สมัครคนอื่น ๆ
3. การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) เป็นการสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่จะต้องปฏิบัติตาม
4. การให้รางวัล (Reward) เช่น การลด แลก แจก แถม ในการโฆษณาเพื่อเป็นการจูงใจให้เลือกซื้อสินค้าชิ้นนั้น ๆ

และผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการข้างต้น ก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐาน 2 แบบ คือ

1. กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ หรือให้มีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation)
2. หยุดยั้งพฤติกรรมเก่า (Deactivation)

ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ ตามมา เช่นการตัดสินใจวินิจฉัยต่อประเด็นปัญหา การจัดหายุทธวิธีดำเนินงานและการสร้างพฤติกรรมส่วนรวม

ดังนั้น ความรู้จึงมีส่วนสัมพันธ์กับทัศนคติ และในกรณีของทัศนคติของประชาชนต่อศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อรรถกฤษณ์นั้น กลุ่มผู้นำชุมชนจะเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดทัศนคติที่สำคัญแหล่งหนึ่ง เพราะเป็นตัวกลางระหว่างผู้ดำเนินโครงการกับประชาชนในพื้นที่ และทัศนคติของผู้นำชุมชนเองต่อโครงการศูนย์วิจัยนิวเคลียร์อรรถกฤษณ์ ก็จะเป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมของตัวผู้นำชุมชน ต่อการเผยแพร่ข่าวสาร ข้อมูลของโครงการ ไปยังประชาชน

ทฤษฎีการไหลสองทางของการสื่อสารและผู้นำความคิด

การวิจัยของ Lazarsfeld, Berelson และ Gaudet เกี่ยวกับการเลือกตั้งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1940 ถือว่าเป็นการวิจัยตัวอย่างที่ดีที่สุดและมีการอ้างถึงมากที่สุดอันหนึ่ง การวิจัยเรื่องนี้ เดิม Lazarsfeld และเพื่อนต้องการศึกษาว่า สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อการออกเสียงลงคะแนนอย่างไร คือต้องการศึกษาว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลตามแบบจำลองของการสื่อสารแบบเข็มฉีดยามากแค่ไหน ผลของการวิจัยทำให้ Lazarsfeld และเพื่อนต้องประหลาดใจ เพราะปรากฏว่าเกือบไม่มีใครที่ออกเสียงลงคะแนนเพราะอิทธิพลของสื่อมวลชนเลย ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาชี้ให้เห็นว่า "ความคิดเห็น (OPINION) มักจะไหลจากวิทยุและสิ่งพิมพ์ไปยังผู้นำทางความคิด และจากผู้นำทางความคิดไปยังประชาชนอื่น ๆ ที่มีความสนใจในทางการเมืองน้อย"

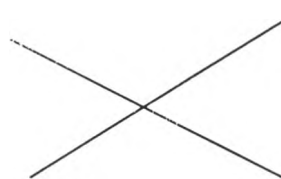
เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการไหลของข่าวสารต่าง ๆ สามารถแบ่งออกได้เป็นสองขั้นตอนคือ ขั้นแรกเป็นการไหลของข่าวสารจากแหล่งสารไปยังผู้นำทางความคิด การไหลของข่าวสารในขั้นแรกนี้เป็นการถ่ายทอดข่าวสาร ในขณะที่ขั้นที่สองที่ข่าวสารไหลจากผู้นำทางความคิดไปยังผู้ตามความคิดนั้น การไหลของข่าวสารในขั้นนี้เกี่ยวข้องกับการแพร่หรือการกระจายอิทธิพลด้วย

หลังจากการศึกษาของ Lazarsfeld และเพื่อนในปี ค.ศ. 1940 แล้วก็มีการศึกษาเกี่ยวกับการไหลของข่าวสารแบบสองขั้นตอนอีกเป็นจำนวนมากในสภาวะของการสื่อสารต่าง ๆ กัน และพบว่าแบบจำลองการไหลของข่าวสารแบบสองขั้นตอนนี้ให้แนวความคิดที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาปรากฏการณ์ของการกระจายข่าวสารของสื่อมวลชนมาก

แบบจำลองของการสื่อสารแบบสองขั้นตอนนี้เน้นบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างสื่อมวลชนและสื่อระหว่างบุคคล คือแทนที่จะมองว่ามวลชนคือบุคคลจำนวนมากที่ไม่มีความสัมพันธ์ไม่มีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างถูกเชื่อมเข้ากับสื่อมวลชน แต่ไม่ถูกเชื่อมระหว่างกันเอง แบบจำลองของการสื่อสารแบบสองขั้นตอนให้ความสำคัญกับประชาชนในการสื่อสารมากขึ้น และเห็นว่าสื่อมวลชนไม่ได้มีพลังอย่างยิ่ง หรือมีอำนาจโดยตรงอย่างที่ในสมัยหนึ่งเคยคิดกันไว้ คน ๆ หนึ่งอาจจะได้รับข่าวสารหรือความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมโดยผ่านสื่อมวลชนหรือสื่อระหว่างบุคคลก็ได้ เมื่อได้ข่าวสารแล้วบุคคลนั้นอาจแลกเปลี่ยนความคิด หรือปรึกษาหารือเกี่ยวกับข่าวสารหรือนวัตกรรมนั้นกับบุคคลอื่น ๆ เช่นเพื่อนหรือญาติของเขาก็ได้ ในการกระจายหรือในการไหลของข่าวสารโดยทั่วๆ ไปแล้วมักจะมีการถ่ายทอดข่าวสารจากแหล่งสารโดยผ่านสื่อมวลชนไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารจะมีปฏิกริยาต่อสารโดยรับสารนั้นไว้ และหรือถ่ายทอดสารนั้นต่อไปยังบุคคลอื่น ๆ ที่เขามีความสัมพันธ์อยู่ก็ได้

Rogers และ Svening สรุปจากการศึกษาของเขาว่า ผู้นำทางความคิดมีบทบาทอยู่สองบทบาทคือ บทบาทที่เป็นผู้รับและบทบาทที่เป็นผู้ให้ บทบาทที่เป็นผู้รับคือเป็นผู้รับข่าวสารจากสื่อมวลชนหรือสื่อระหว่างบุคคล บทบาทที่เป็นผู้ให้คือเป็นผู้ถ่ายทอดข่าวสารไปยังบุคคลอื่น ๆ อีกต่อหนึ่ง ซึ่งทำให้ผู้นำทางความคิดเป็นที่ยอมรับว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคคลอื่น ๆ ภายในระบบสังคม

สำหรับบทบาทที่เป็นผู้ให้ของผู้นำทางความคิด อาจแสดงให้เห็นจากตารางข้างล่างนี้

บทบาทของการให้ความคิดเห็นและการแสวงหาความคิดเห็นโดยพิจารณาจากแหล่งของความคิดเห็นและการริเริ่มการสื่อสาร		
การริเริ่มการสื่อสาร	แหล่งของความคิดเห็นหรือของข่าวสาร ผู้นำทางความคิด ผู้ตามความคิด (แหล่ง) (ผู้รับ)	
ผู้ริเริ่ม	ผู้นำทางความคิดที่เป็นผู้ริเริ่ม การให้แสดงความคิดเห็น	ผู้ตามความคิดที่เป็นผู้ริเริ่ม การแสวงหาความคิดเห็น
การให้ความคิดเห็น		
ไม่ใช่ผู้ริเริ่ม	ผู้นำทางความคิดที่ไม่เป็นผู้ริเริ่ม	ผู้ตามความคิดที่ไม่เป็นผู้ริเริ่ม
<p>ตารางนี้แสดงให้เห็นว่าการถ่ายทอดความคิดเห็นอาจพิจารณาได้จากสองสถานะด้วยกันคือ แหล่งและผู้ริเริ่มความคิดเห็น ตามตารางข้างบนผู้นำทางความคิดคือแหล่งของความคิดเห็น แม้ว่าผู้นำทางความคิดบางคนจะเป็นผู้ริเริ่มการสื่อสาร โดยการแสวงหาผู้ตามความคิดสำหรับความคิดเห็นข่าวสารของตน แต่โดยปกติแล้วผู้ตามความคิดจะเป็นผู้ริเริ่มการสื่อสาร โดยการแสวงหาความคิดเห็นหรือข่าวสารจากผู้นำทางความคิด</p>		

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่รวบรวมไว้นี้เป็นงานที่ความคล้ายคลึงกับเรื่องที่ทำกรวิจัย ในด้านแนวความคิดและทฤษฎี ดังนี้

การศึกษาของ คารณี ถนอม (2532) เรื่อง “พฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารรัฐสภาของประชาชนในกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร อายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 343 คน พบว่าประชาชนในกรุงเทพมหานครที่อยู่ในกลุ่มเพศและอาชีพต่างกันมีพฤติกรรมกาเปิดรับข่าวสารรัฐสภาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

การศึกษาของ สุวรรณิ โภธิศรี (2534) เรื่อง “กาเปิดรับสื่อ ความรู้ ทักษะคดี และพฤติกรรมในการป้องกันโรคเอดส์ของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน พบว่า เพศ อายุ อาชีพ รายได้ และการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการเปิดรับสารจากหนังสือพิมพ์ รายได้และการศึกษามีความสัมพันธ์กับการเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์และโปสเตอร์ ปริมาณกาเปิดรับข่าวสาร โรคเอดส์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้อและทักษะคดีในการป้องกันโรคเอดส์

การศึกษาของ จินตนา สุนทรโทท (2530) เรื่อง “กาเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะคดีและการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูข้าวของเกษตรกรในเขตโครงการพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูข้าว จังหวัดชัยนาท” ศึกษาจากเกษตรกรในเขตโครงการฯ จำนวน 376 คน พบว่า รายได้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้อและทักษะคดีเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ และทักษะคดีต่อการใช้สารเคมี อายุมีความสัมพันธ์ทางลบกับความรู้อและทักษะคดีเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯและการใช้สารเคมีฯ ความรู้อเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ทักษะคดีเกี่ยวกับโครงการพยากรณ์ฯ ความรู้อเกี่ยวกับการใช้สารเคมีฯ ทักษะคดีเกี่ยวกับสารเคมี ต่างก็มีความสัมพันธ์ทางบวกซึ่งกันและกัน

การศึกษาของ อุพดี ฐิติกุลเจริญ (2531) เรื่อง “การศึกษาทักษะคดีที่มีต่อ ปปป. ของกลุ่มข้าราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในเขตกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากกลุ่มข้าราชการจำนวน 348 คน ซึ่งไม่จำกัด เพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับตำแหน่ง พบว่า ลักษณะทางประชากรและสังคมที่แตกต่างกันของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุและระดับการศึกษาที่ต่างกัน จะเป็นผลให้ระดับความรู้อความเข้าใจต่อ ปปป. ต่างกันไปด้วย โดยผู้ที่มีอายุน้อยและผู้ที่มีการศึกษาสูงจะมีความรู้อเกี่ยวกับ ปปป. มากกว่าผู้ที่มีอายุมากและผู้ที่มีการศึกษาต่ำ

การศึกษาของ สุมาลี ตั้งจิตต์ศีล (2536) เรื่อง “พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อกับการรักษาแหล่งน้ำของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากประชาชนในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน พบว่า ประชาชนที่ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้แตกต่างกันมีทัศนคติต่อการรักษาคุณภาพน้ำแตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีเพศ และอายุแตกต่างกันมีทัศนคติต่อการรักษาคุณภาพน้ำไม่แตกต่างกัน และพบว่าความรู้เกี่ยวกับการรักษาคุณภาพแหล่งน้ำมีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการรักษาคุณภาพน้ำ

การศึกษาของ ศักดิ์ชัย ศรีสอน (2532) เรื่อง “ การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับเพศศึกษาจากหนังสือพิมพ์และนิตยสารของนักศึกษาวิทยาลัยครูในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์” ศึกษาจากนักศึกษาวิทยาลัยครูหญิงและชายในสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ จำนวน 321 คน พบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูเพศหญิงและชายมีความรู้ ความคิดเห็นในเรื่องเพศศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ 0.01

การศึกษาของ สุภารักษ์ จูระกุล (2536) เรื่อง การศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการทิ้งขยะแยกประเภทเพื่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ (Recycle) ของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” ศึกษาจากประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 432 คน พบว่า การเปิดรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการทิ้งขยะแยกประเภทเพื่อการหมุนเวียนกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่

การศึกษาของ สุนิสา พักตร์เพียงจันทร์ (2530) เรื่อง “การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการเปิดรับสาร ความรู้ ความเข้าใจ ในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและทัศนคติต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่” ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 286 คน พบว่า ความรู้ ความเข้าใจในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว ยกเว้นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยว

การศึกษาของบุษบา ภู่งกุล (2535) เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรมกรเปิดรับสื่อ ความรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอวัฒนานคร จังหวัดปราจีนบุรี” พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้ พฤติกรรมกรเปิดรับสื่อเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนในหมู่บ้านป่าไม้

การศึกษาของสุพจน์ เพชรกรรมพุม (2532) เรื่อง “ความรู้ ทักษะของปลัดอำเภอที่มีต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท” พบว่า ปลัดอำเภอส่วนใหญ่มีความรู้ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท และมีทัศนคติที่ส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหามลพิษในชนบท ระดับปานกลางค่อนข้างสูง ความรู้ในเรื่องปัญหาสิ่งแวดล้อมในชนบท มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติที่ส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหามลพิษในชนบท

การศึกษาของประสพสุข คีรินทร์ (2531) เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในภาคเหนือ” พบว่า ปัจจัยด้านประชากรจะมีแต่ขนาดครอบครัวเท่านั้นที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และการพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้อำเภอ เจตคติและความสนใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน

การศึกษาของสุพัตรา ผาสุย (2532) เรื่อง “ประสิทธิผลของหน่วยงานประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ในการให้ความรู้และทัศนคติด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แก่ประชาชนในหมู่บ้านจังหวัดเชียงใหม่” พบว่า หลังจากชาวบ้านในหมู่บ้านทดลอง 1 และหมู่บ้านทดลอง 2 ได้รับความรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากหน่วยประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ ของสำนักงานป่าไม้เขตเชียงใหม่แล้ว มีความรู้เพิ่มขึ้นและเปลี่ยนแปลงทัศนคติในทางที่ดีขึ้นมากกว่าหมู่บ้านควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และชาวบ้านที่เคยพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้บ่อยครั้งจะมีทัศนคติในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในทางบวกมากกว่าชาวบ้านที่ไม่เคยพบปะพูดคุยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ดังนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมป่าไม้จึงเป็นสื่อบุคคลที่สำคัญที่สุดที่มีผลต่อการทำงานของหน่วยงานประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่

การศึกษาของพิสิฎฐ์ บุญไชย (2522) เรื่อง “การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ของกรรมการสภาตำบล เฉพาะกรณีภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง” พบว่า ระดับความสนใจข่าวการได้ทราบเรื่องของการอนุรักษ์ป่าไม้จากสื่อมวลชน และความสนใจต่อโครงการอนุรักษ์ป่าไม้มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้ คือ กลุ่มที่ได้รับทราบเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ทางสื่อมวลชนมาก จะมีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าไม้มากกว่ากลุ่มที่ได้รับน้อยกว่า

การศึกษาของสุวารีย์ วงศ์วัฒนา เรื่อง “พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารกับความรู้ ความตระหนัก และการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก” พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับข่าวสารในระดับต่ำ มีความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง มีความตระหนักและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับน้อย พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความตระหนักและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การศึกษาของพีระนันท์ บุรณะโสภณ เรื่อง “พฤติกรรม การเปิดรับสาร ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการใช้ผลิตภัณฑ์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า บุคคลที่มีเพศ อายุ และรายได้ต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในการเปิดรับข่าวสารจากทั้ง สื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อเฉพาะกิจ แต่ไม่พบความแตกต่างทางด้านพฤติกรรม การเปิดรับสารในผู้ที่มีการศึกษา และอาชีพที่แตกต่างกัน พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากสื่อมวลชน ประเภทวิทยุและนิตยสาร และจากสื่อเฉพาะกิจประเภทการจัดงานนิทรรศการ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับทัศนคติต่อการใช้ผลิตภัณฑ์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

การศึกษาของศศิวิมล ปาลศรี เรื่อง “การศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรม การใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัดของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจและเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่าความรู้เกี่ยวกับการใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัดไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการใช้พลังงานไฟฟ้าอย่างประหยัด

การศึกษาของศรัณย์ สิงห์ทน เรื่อง “ความรู้ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมของผู้บริหารในการเผยแพร่แนวความคิดเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” พบว่าความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร ไม่มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของผู้บริหาร

การศึกษาของชัยวัฒน์ รัฐขจร เรื่อง “ความเข้าใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอำเภอเมือง ชลบุรี” พบว่าผู้มีการศึกษาระดับสูงจะมีความเข้าใจทางการเมืองและการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้มีการศึกษาต่ำ เพศชายมีความเข้าใจทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าเพศหญิง

การศึกษาของจิรายุทธ วัจนะรัตน์ เรื่อง “การไม่ไปออกเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ที่ไม่ใช้สิทธิเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2524 เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร” พบว่า เพศไม่มีความแตกต่างในเรื่องความรู้ความเข้าใจในระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตย และไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง ระดับการศึกษาของประชาชนมีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง อาชีพของประชาชนไม่มีอิทธิพลต่อทัศนคติในการเลือกตั้ง

การศึกษาของวิชัย โวหารดี เรื่อง “พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระหว่าง การหาเสียงเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อ.เมือง จ.บ.โสธร พ.ศ.2530” พบว่าปัจจัยทางประชากรมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การรับข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางด้านการศึกษา อาชีพและรายได้

การศึกษาของพิศศิลาปี จิตนาวสาร เรื่อง “การเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทัศนคติและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของประชาชน ในเขตอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี” พบว่าพฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

การศึกษาของพีดีโก (Pedico, 1986) เรื่อง “การศึกษาทัศนคติของประชาชนในเทนเนสซีตะวันออกเฉียงใต้เกี่ยวกับความเสี่ยงของกัมมันตรังสี (อันตราย, การตระหนัก, นิวเคลียร์, พลังงาน)” โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือประชาชนใน Soddy-Daisy และ Dayton ในรัฐเทนเนสซีพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงของทั้งสองกลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับกัมมันตรังสีมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำ

การศึกษาของฟิลลิป (Phillip, 1984) เรื่อง “การประเมินผลด้านความรู้ ทัศนคติ และความเชื่อของเยาวชนใน Nuclear Energy Psychoeducational Program (NEPP)” เป็นการวิจัยเชิงทดลองศึกษานักเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 174 คน จาก 3 โรงเรียน จัดเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มทดลองและอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มควบคุม หลังจากการทดลองพบว่า เมื่อให้ความรู้เรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ตามโปรแกรมของ NEPP การเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาทัศนคติมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ การทดสอบความรู้และทัศนคติก่อนทดลอง พบว่า ผู้ทดลองจำนวนมากยังมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ไม่สมบูรณ์ และมีความรู้สึกรู้สีก่อนด้านโรงไฟฟ้านิวเคลียร์ การศึกษารั้ครั้งนี้ให้ข้อสรุปว่า การให้ความรู้กับสาธารณชนในเรื่องโรงไฟฟ้านิวเคลียร์เป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากสำหรับเยาวชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับผู้อาศัยอยู่ใกล้บริเวณโรงไฟฟ้านิวเคลียร์

การศึกษาของฟรีดแมน (Freedman, 1961) เรื่อง “ความแตกต่างของบุคคลที่มีระดับอายุต่างกัน” พบว่าคนที่มีอายุน้อยจะมีการเรียนรู้และทัศนคติในระดับสูงกว่าผู้มีอายุมาก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อายุของผู้รับสารจะมีอิทธิพลต่อการสื่อสารไม่มากนักน้อย ซึ่งจะออกมาในรูปของความสนใจ ความเชื่อหรือพฤติกรรมการรับข่าวสารของผู้รับสาร

การศึกษาของเฟลิป คอร์เซนเนีย, วัตคา เดลโทโร และเจมส์ กานดีโน (Korzenny, Deltoro and Gandino, 1987) เรื่อง “อิทธิพลของสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ที่มีต่อความรู้ ทัศนคติและความคิดเห็นในด้านข่าวต่างประเทศของชาวอเมริกัน” พบว่าเพศ อายุ และการศึกษามีความสัมพันธ์กับความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ โดยผู้ตอบคำถามที่เป็นชายมีความรู้ด้านข่าวต่างประเทศมากกว่าผู้ตอบคำถามเพศหญิง และอายุกับการศึกษามีความสัมพันธ์กับทัศนคติเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ